

país i Mostagànem (Brunot, *Vocab Marit.*), *sabúga* «petite alose» peix pescat en el Nil (Simonet, *Gloss*, s. v. *xabóc* i *xábal*; cf. *Boll. dell'ALiMedit.* i, i nota del director en l'article general sobre aquest atlas). En canvi el logud. *saboga* és catalanisme.

Com que en el DCEC vaig dedicar un detallat i crític article a la història d'aquest mot en les diverses llengües romàniques, cèltiques i mediterrànies que tenen el tipus SÁBALO i *saboga*, ampliant-lo encara en el DECH (v, 102-104), bastarà remetre-hi, després d'indicar que SAMAUCA es troba només en el gallo-romà Polemius Silvius, a. 449, i el canvi de -M- en -B- es pot explicar per la lenició pròpia del cèltic insular, tenint en compte que d'enlloc no era tan famós aquest peix com del Severn: 'estival' es pronuncia *havol* [< SABOLO/SAMOLO] en gallès etc.; cf. Schuchardt, *ZRPb.* xxx, 728; xxvi, 423; Jud, *ARom* v, 49; vi, 192. Per a *saboga* 'badoc, beneïtot' (1878, *DAG*), veg. el que en diré a XIBECA i a TANOCA

Com que des del port. *sável*, cast. *sábalo*, mossàrab *xábal*, tort. *auxàvol* i ky. *havol*, s'arriba a una base cèltica com SABAL/SABEL-, seria versemblant postular-ne un derivat *SABALITA, d'on amb metàtesi ligd. *salabrida*, glossat «melette, poisson», que es llegeix en el poeta de Montpeller Jacques Roudil (c. 1670): «L'un à vint plats per soupà, / un autre pot pas atrapà / la mitat d'una *salabida* / --- / e de blat, per toute sa vida» (RLR i, 258).

DERIV.: *Savogada 'grup de sabogues', veg. la cita del S. XVI supra. *Tirs sabogals* 'mena de xarxa', en els *Colloquis de Tortosa* per C. Despuig, a. 1555. *Saboguera*. Quant a *sama* 'espècie de mújol' ('Mugil ramada', Mar. Zaragoza, *Cult. d. l'Arròs a Silla*, 44), peix molt diferent, i en relació incerta, però no infundada, amb *saboga/SAMAUCA*, basta el que en dic a la nota 8 del DCEC/DECH

Samer, ormeig, que no és solament per a llísseres com entén *AlcM* sinó també (ben segur l'ús originari) per pescar *sames*: res hi ha en el citat passatge de Moreira que ho desmenti, ni tampoc en: «pescadós del vell grèmit --- que deixant allà baix, tancats a les barraques, *trasmalls* i *samés*, nances i palangres, arcs i tirores i demés arts de pesca, pugen a Tortosa per a presència 'l sorteig de les *pesqueres*», Moreira, *Folkl Tort.*, 195.

Sàbol, V. *saber Sabolc* (a Olot *AlcM*), *saborcall* (en el tarragonès Pin i Soler, *DAG*) o *sabucall* (tarrag, *DAG*): aquests últims de *sabolcall, per alteració fonètica normal; vénen sens dubte de *BOLCAR*, *bolquers*, sigui per encreuament amb *SÀVENA* o per un verb *so-bolcar format amb prefix sub-. *Sabolenc*, V. *saber Sabolcot*, V. id. i *xerigot Sabollo* 'aplec arrodonit de filaments desprésos de les algues' (CastPna «pilota de mar», *AlcM*) sembla estar per *cebolla* (CEBA), afectat en alguna forma per *bolla* = *BOLA Sabomba*, V. *sembomba Sabonada*, *sabonare*, *sabonar*, *sabonenc*, *-oner*, *sabonera*, *-erada*, *-eral*, *-ereta*, *saboneria*, *sabonet*, *-eta*, *sabonós*, V. *sabó Saboquedo*, *saboquero*, V. *saboc* (XIBECA) *Sabor*, *saborall*, *saborar*,

V. *saber Saborcall*, V. *sabolc Saborejar*, *saboret*, V. *saber Saborija*, V. *sajolida Saboriment*, *saborino*, *saborir*, *-orit*, *saborós*, V. *saber Sabot*, *sabotatge*, *sabotejar*, V. *sabata*

SABRE, pres, per conducte del francès, de l'al. antiq. *sabel* (avui *sabel*), que per la seva banda, es prengué d'una llengua de l'Est d'Europa, potser l'hong. *száblja* id. □ 1ª doc: 1701 (*DAG*).

«Prohibit als mestras espasers --- lo pulir --- y netejar las creus de *sabre*, ni mantins e/o guarnicions de espasas» en un doc. de l'Arx. Mun. de Bna. (Caretà, p. 143); «el *sabre* y la baioneta / 'nava tot cubert de sanc» en el romanç de l'Hostal del Sabre, relatiu a Perpinyà fi S. XVIII (reco. a Palaldà, *MilàF, Romllo*, 135.3).

En francès *sabre* es documenta des de 1598, també *sable* 1624, *zable* c. 1640; en alemany apareix *sabel* des de 1428 (Kurrelmeyer, *MLN* xxxv, 409), també *sabel* (encara en Schiller). Encara que el mot es troba en diverses llengües eslaves, ha passat per ser originari d'Hongria, on se li atansa un verb *szabni* 'tallar'; l'it. *sciàbola* es pendria directament de l'hongarès o d'una llengua eslava, el cast. *sable*, que és tardà, més aviat del francès; veg. més bibliografia en el DECH. No obstant, veg. el que he dit a *GLAVI*.

DERIV.: *Sabrada Sabrejar* En català no digueu *un sablazo*, perquè es diu *un cop de sabre*, en el sentit crematístic (igual que en el propi, en què la prepotència de les forces colonials n'ha donats tants, des de molt abans dels administrats als ciutadans que acompanyaven al fossar el cos de F. Layret, assassinat per llurs còmplices, el 1920). També s'usa *sabrejar* en l'acc. crematística: «el fill se limita a muntar el seu pressupost sobre la base de *sabrejar* el cunyat», Coromines (pseud. «Samson», *El Po. Cat.*, 10-1-1916).

Sabrer, V. *saber Sabuc*, V. *saüc Sabucall*, V. *sabolc Sabuda*, V. *saber*; com a nom de planta és variant de *CEGUDA/cebuda* (II, 657b30 i n.); he vist molts exemplars d'aquesta mata bastant alta, de tiges primes i fruitet molt petit i negrós, en el «Plano de St. Quirc» de Taiüll (1982) *Sabudament*, *sabudejar*, *sabuderia*, V. *saber Sabulari*, *sabulícola*, *sabulós*, *saburra*, *saburrall*, *saburro*, *saburrós*, V. *sorra Sabut*, V. *saber*

SAC, del ll. *SACCUS* 'sac de blat, de diners etc.', 'vestit groller', gr. *σάκκος* id. i 'xarpellera', mot d'origen fenici. □ 1ª doc: 1249, Lleuda de Cotllure.

Veg. la cita a *ROLDOR*: «--- la tramuja --- falcar la mola --- la volta de la mola --- posar la farina en lo *sac*: mittere farinam in follem; pitjar la farina ---; lligar lo *sac*: vincire follem ---», OPou (*TbPu*, 216). D'ús general en tot el territori lingüístic, per bé que des de cap a l'Ebre li fa forta concurrència l'arabisme *taleca*, p. ex. al Lloar diuen *talékes* en lloc de *sáks* de Torroja del Priorat (1935).

Alguna fraseologia. *Metre en sac pertús* (< *PERTŪSUS* 'foradat'), no amb el matís del cast. *meter en saco*